

Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: українська теоретична думка XX століття : антологія / упоряд. Р. М. Яців. – Л. : Львівська національна академія мистецтв ; Інститут народознавства НАН України, 2012. – Ч. 1. – 232 с. : ілюстр.

Нова книжка Романа Яціва, що цього-річ вийшла друком у Львові, безсумнівно, є помітним явищем у нашому питоми професійному і, ширше, загальнокультурному просторі. Цьому сприяють декілька обставин. Адже в Україні, з її значною мистецькою та культурологічною спадщиною, донині маємо лише поодинокі спроби висвітлення історії вітчизняної художньої критики. Серед останніх можна назвати хіба що хрестоматію Л. Савицької «Художня критика в Україні. Друга половина XIX – початок XX ст.» [4], видання «Українські авангардисти як теоретики і публіцисти», укладене Д. Горбачовим, О. Папетою та С. Папетою [2], поодинокі розрізнені публі-

кації у виданнях різного характеру, часто малодоступні не тільки широкому загалу, але й науковій спільноті. Тож подібне упорядковане зібрання роздумів щодо розвитку національного мистецтва, доповнене коментарями укладача, на часі. Окрім того, книжка сприймається як логічне продовження видрукуваної 2011 року цікавої та докладної антології мистецько-критичної думки «Українські мистецькі виставки у Львові. 1919–1939» [3].

Прагнучи якнайповніше презентувати теоретичні набутки українського мистецтва, укладач використав і досвід іноземних дослідників щодо укладання подібних антологій. Так, у передмові Р. Яців коротко аналізує, зокрема, видані у США праці «Art in Theory. 1900–1990: An Anthology of Changing Ideas» («Мистецтво в теорії. 1900–1990: антологія поступальних ідей») [5], «Theories and documents of Contemporary Art. A Sourcebook of Artists' Writings» («Теорії й документи сучасного мистецтва. Довідник теоретичних праць художників») [6].

Автор-упорядник антології цілком слушно зазначає, що «так чи інакше, але зростий інтелектуальний коефіцієнт мистецтва на сучасному етапі передбачає ґрунтовну освіченість кожного суб'єкта творчості. Відтак територія творчих досвідів минулого в кожній національній культурі повинна бути максимально упорядкованою та осмисленою» [1, с. 11]. Р. Яців зібрав у виданні тексти не лише теоретиків, але й практиків українського мистецтва XX ст., адже «при цьому важливо, що частина з тих авторів, які досягнули визначних результатів в естетичних шуканнях, в той чи інший спосіб задокументували власні професійні кредо в різних жанрах проблемно-теоретичних текстів» [1, с. 9].

Таким чином, під одними палітурками об'єднано розкидані по численних книжках і часописах теоретичні праці науковців і мистців України й діаспори, що протягом минулого століття вийшли друком за межами нашої держави, здебільшого в

Німеччині, США й Канаді, та були опубліковані у Львові у першій половині ХХ ст. Саме це робить подібні розвідки доступнішими для науковців і мистців, створюючи можливість для осмислення обширу теоретичних міркувань відомих авторів, що до сьогодні залишаються актуальними, дозволяючи усвідомити засади української образотворчості. На думку упорядника, «...зовнішня рецепція українського мистецтва – лише частина, хоч і не маловажна, існуючої проблеми. Іншою обставиною, що впливає з неупорядкованості цього поля інтелектуальних досвідів нації, є те, що цей вагомий естетичний досвід “не працює” в сучасному комунікативному полі мистецтва в Україні, натомість на його місце потрапляють інші, часто випадкові і питома не властиві для певних мистецьких традицій елементи. Саме вони спричиняють ефект вторинізації формальних пошуків серед сучасних мистців, саме вони розбалансовують цілісність у міжчасових діалогах практиків мистецтва. Виходячи з того, варто наголосити, що теоретичні ресурси в галузі мистецтва найбільше потрібні тим професійним середовищам, у яких твориться нова якість мистецтва, визначаються певні перспективи розвитку різних творчих галузей, а також “збирається” дієва енергетика культурного поступу в умовах сучасного світу, який сьогодні швидко міняється» [1, с. 10].

Книга складається з двох розділів: «Витоки, психологія і досвіди українського модернізму» та «Український постмодернізм: ідеологія у дзеркалі творчої свободи». Відкривається антологія фрагментом з праці «Історія української культури» (1949) Івана Мірчука, думки якого про особливості культурного поступу нашої країни й донині є доволі слушними і злободенними. Видання містить також тексти Володимира Яніва («Протиставлення Сходу й Заходу з психологічного боку», «Українське мистецтво на культурно-історичному тлі України у зв'язку з її геополітичним розташуванням»), начерк Дмитра Донцова про творчість Марії Башкирцевої, уривок статті Василя Пачовського «Проблеми української літератури й мистецтва», «Думки про мистецтво» Євгена Маланюка (1923), «Теоретичні

нотатки» Олександра Архипенка (1960), «Записки маляра. Графіка» Павла Ковжуна (1922), «Ікону» Михайла Осінчука (1967), роздуми про сучасне мистецтво Любомира-Романа Кузьми, Юрія Соловія та Якова Гніздовського, інші розвідки, які подекуди приваблюють публіцистичною пристрасністю викладу.

Зібрані в антології культурологічні дослідження, погляди на розвиток модерного мистецтва, есеї доповнені репродукціями з творів українських мистців ХХ ст., зокрема й представників діаспори. Кожному тексту передують доволі розлога біографічна довідка про автора із зазначенням його наукових інтересів. Бракує лише іменного покажчика, який цілком доречно наявний у попередній книжці і є вкрай необхідним у виданнях такого характеру.

Отже, маємо нині вже дві антології, які вводять у науковий обіг невідомі або позабуті й, безперечно, цікаві праці культурологів, теоретиків та практиків українського мистецтва, даючи змогу усвідомити визначальні принципи формування модерної культури нашої країни. Тож тепер чекаємо на вихід з друку наступної частини антології.

Література

1. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: українська теоретична думка ХХ століття: антологія / упоряд. Р. М. Яців. – Л.: Львівська національна академія мистецтв; Інститут народознавства НАН України, 2012. – Ч. 1. – 232 с.
2. Українські авангардисти як теоретики і публіцисти / упоряд. : Д. Горбачов, О. Папета, С. Папета. – К.: РВА «Тріумф», 2005. – 384 с.
3. Українські мистецькі виставки у Львові. 1919–1939: довідник; антологія мистецько-критичної думки / авт.-упоряд. Р. М. Яців. – Л.: Львівська національна академія мистецтв; Інститут народознавства НАН України, 2011. – 696 с.
4. Художня критика в Україні. Друга половина ХІХ – початок ХХ ст.: хрестоматія / Л. Л. Савицька: навч. посіб. за ред. М. О. Криволапова. – К.: ТОВ «Кадри», 2001. – 320 с.
5. Art in Theory. 1900–1990: An Anthology of Changing Ideas / edited by Charles Harrison and Paul Wood. – Oxford; Cambridge: Blackwell, 1993.
6. Theories and documents of Contemporary Art. A Sourcebook of Artists' Writings / edited by Kristine Stiles and Peter Selz. – University of California Press, 1996.

Ірина Міщенко